

Het voorkomen van aangemelde habitattypes en vogelsoorten in het toekomstig gecontroleerd overstromingsgebied Kruibeke, Bazel en Rupelmonde

Nummer : IN.A.2003.105
Datum : 20 – mei – 2003
Auteurs: Bart Vandevoorde & Geert Spanoghe
Vragen naar : Bart Vandevoorde
Geadresseerde : Koen De Smet en Xavier Coppens
Administratie : Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer
Afdeling : Natuur
Aantal bladzijden : 7

Betreft: adviesvraag (brief 15 mei 2003 met kenmerk AN/XC/LSO+KBR/03/7831) van ir. Koen De Smet en Xavier Coppens (AMINAL Afdeling Natuur).

1. Aanleiding

Door Erika Van den Bergh is via email het al dan niet voorkomen van de Bijlage II soorten in het toekomstig gecontroleerd overstromingsgebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde doorgegeven. Het betreft Kamsalamander (*Triturus cristatus*), Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) en Rivierprik (*Lampetra fluviatilis*) die voor de speciale beschermingszone “Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent” zijn aangemeld. Ook is het al dan niet voorkomen van Rivierdonderpad (*Cottus gobio*) en Beekprik (*Lampetra planeri*) doorgegeven.

Ter aanvulling wordt onderstaand het voorkomen van verschillende habitattypes van Bijlage I in het projectgebied weergegeven alsook het voorkomen van betreffende vogelsoorten.

2. Habitattypes polder van KBR

In figuur 1 worden de ruimtelijke spreiding weergegeven van de habitattypes van Bijlage I van de Habitatrictlijn die in het gebied voorkomen. Van alle habitattypes waarvoor de speciale beschermingszone "Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent" is aangemeld, komen volgens VANDEVOORDE *et al.* (2002) de volgende types voor in het gebied (thans binnendijks) dat onderzocht is (zwarte kader figuur 1).

- 3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
- 91E0 Alluviale bossen met *Alnion glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

De momenteel buitendijkse habitattypes die voorkomen ter hoogte van het toekomstig gecontroleerd overstromingsgebied en waarvoor de speciale beschermingszone "Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent" is aangemeld zijn:

- 1130 Estuaria
- 1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten.

Hierbij willen we opmerken dat het type Estuaria geïnterpreteerd is als het gehele getijdebeïnvloede deel van de Zeeschelde vanaf de Nederlandse grens tot Gent inclusief slikken en schorren. De slikken kunnen als apart habitatype 1140 "Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten" beschouwd worden terwijl de schorren tot het habitatype 1130 Estuaria worden gerekend. De schorren ter hoogte van het toekomstig gecontroleerd overstromingsgebied behoren tot de zoetwater variant die in de Bijlage I van de habitatrictlijn niet apart wordt onderscheiden.

Het habitatype 6430 "Voedselrijke ruigtes" waarvoor de speciale beschermingszone "Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent" eveneens is aangemeld, wordt door VANDEVOORDE *et al.* (2002) in het toekomstig gecontroleerd overstromingsgebied niet gekarteerd als fytosociologische eenheid/ecotoop. Het type zoals het beschreven wordt in ROMÃO (1999), komt in het gebied als dusdanig niet voor. Als er in het gebied voedselrijke ruigtes voorkomen die parallellen vertonen met dergelijke ruigtes en ook enige plantensoorten gemeenschappelijk hebben, betreft het veelal sterk antropogeen beïnvloede gebieden die vaak van tijdelijke aard zijn. De natte kapvlaktes hebben bijvoorbeeld enige soorten gemeenschappelijk maar zullen snel overgaan in een bepaald bostype bij verdere ontwikkeling van de struik- en boomlaag. Anderzijds kunnen rudimentaire vormen van de voedselrijke ruigtes worden herkend langsheen een aantal wateroppervlaktes.

Buitendijks komen op de zoetwaterschorren mogelijks fragmenten voor van dergelijke voedselrijke ruigtes, als *Epilobium hirsutum*, *Lythrum salicaria* en *Sonchus palustris* tenminste als kentaxa van die voedselrijke ruigtes mogen worden beschouwd. ROMÃO (1999) beschouwt echter enkel *Epilobium hirsutum* als kenmerkende soort van de aangehaalde soorten. Veelal betreft het echter kleine oppervlaktes. Omwille van de afwijkende soortensamenstelling, het onbestendig karakter en het ontbreken van een regionale interpretatie van het type wordt het habitatype hier niet onderscheiden. Bovendien kunnen de zoetwaterschorren in hun geheel worden geïnterpreteerd als onderdeel van het estuarium zonder verder te specificeren in bepaalde vegetatietypes.

De speciale beschermingszone "Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent" is ook aangeduid voor het habitatype 6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) van de Bijlage I van de habitatrictlijn. Dit habitatype omvat soortenrijke hooilanden met een uitgesproken bloeiaspect die fytosociologisch tot het Glanshaververbond (*Arrhenatherion*) kunnen gerekend worden en gekenmerkt worden door plantensoorten als *Arrhenatherum elatius*, *Alopecurus pratensis*, *Trisetum flavescens*, *Pimpinella major*, *Centaurea jacea*, *Daucus carota*, *Tragopogon pratensis*, etc. (ROMÃO 1999). Volgens VANDEVOORDE *et al.* (2002) komen dergelijke hooilanden slechts in zeer geringe mate en versnipperd voor in het projectgebied. Wat de soortensamenstelling van deze kleine graslandjes betreft, komen vooral de generalistische plantensoorten voor terwijl de echte specialistische kentaxa ontbreken. Dit is mede te wijten aan de heersende ecologische omstandigheden die niet

optimaal zijn voor de specialistische plantensoorten van dit habitatype. Ten zuiden van de Barbierbeek komen in het projectgebied verspreid in de wegbermen verarmde vormen van dit habitatype voor die er fyto-sociologisch affiniteiten mee hebben maar qua ecologische omstandigheden sterk afwijken. Hieruit kunnen we afleiden dat er verspreid in het projectgebied verarmde vormen van dergelijke graslanden voorkomen die fyto-sociologisch wel affiniteiten hebben met het habitatype, vooral omwille van de aanwezigheid van een aantal generalistische plantensoorten, maar er ecologisch zeer sterk van afwijken. Bovendien betreft het zeer kleine oppervlaktes al dan niet lijnvormig.

3. Avifaunistisch belang van KBR

Onderstaan wordt de avifauna van KBR besproken zoals deze nu gekend is. De gegevens komen uit verschillende projecten gecoördineerd door het Instituut voor Natuurbehoud, meer bepaald van het project Bijzondere Broedvogels (sinds 1994), de Vlaamse Broedvogelatlas (2000-2003), een gedeeltelijke territoriumkartering in het kader van een Vlina-project (2001), veldwerk door het IN in 2003 en het project Vlaamse Watervogeltellingen (zowel binnen- als buitendijkse (Schelddatabank) gebieden, sinds 1986).

Broedvogels:

Bijlage I

IJsvogel: momenteel broeden in KBR jaarlijks 3 à 6 koppels van deze soort. In goede jaren kan dit mogelijks oplopen tot 10 broedparen.

Blauwborst : het aantal broedparen Blauwborst ligt in de volledige studiegebied rond de 30 broedparen. Deze situeren zich evengoed in sloten met rietkragen temidden het agrarisch gebied als in de buitendijkse rietlanden.

Vlaamse Rode Lijst:

Bedreigd

Rietzanger: tijdens de tellingen voor de broedvogelatlas werden 2 waarschijnlijke broedparen opgetekend (anno 2001). Het is niet geheel uitgesloten dat dit nog om doortrekkende vogels ging die kortstondig kunnen pleisteren.

Kwetsbaar

Gekraagde Roodstaart: deze soort is vermoedelijk een niet-jaarlijkse broedvogel met o.a. één broedpaar in 2001.

Nachtegaal: Een vijftal broedparen werd opgetekend in 2001. Deze situeren zich in het gedeelte met alluviale elzenbroekbossen en in populierenaanplanten met veel ondergroei.

Patrijs: in het agrarisch gedeelte werden in 2001 2 broedparen geteld.

Sprinkhaanzanger: tijdens de tellingen voor de broedvogelatlas werden 3 broedparen opgetekend (anno 2001).

Wielewaal: in de bomenrijke gedeelten werden in 2001 3 broedparen opgetekend.

Achteruitgaand

Boerenzwaluw: broedvogel in klein aantal. Gebonden aan de schaarse bebouwing.

Huismus: aanwezig als broedvogel, echter zonder opgave van de aantallen. De soort is hoe dan ook aan de schaarse bebouwing gerelateerd.

Huiszwaluw: in 2001 werden 3 broedgevallen opgetekend.

Rietgors: in 2001 werden 3 broedparen opgetekend.

Ringmus: het aantal broedparen in 2001 lag iets over de 10.

Spreeuw: broedvogel in onbekend aantal.

Tortel: In 2001 werden 2 broedparen opgetekend.

Overige soorten broedvogels in het gebied

Bergeend: het aantal broedpaar werd in 2001 op 6 geschat.

Boomvalk: In 2001 werden 3 broedparen vastgesteld.

Kievit: in 2001 werden 10 à 20 broedpaar geschat. Dit aantal lijkt in 2003 nog gedaald te zijn.

Krakeend: in 2001 waren 20 à 30 broedparen aanwezig.

Kuifeend: in 2001 waren 10 à 15 broedparen aanwezig.

Slobeend: in 2001 werden 2 broedparen geteld.

Waterral: in 2001 werd één broedpaar geteld.

Daarnaast zijn er nog broedgevallen van (geschatte aantallen tussen haakjes): Bosrietzanger (5 à 10), Bosuil (3), Braamsluiper (2), Buizerd (5), Fuut (1), Gele Kwikstaart (3), Grauwe Vliegenvanger (> 10), Grasmus (50), Groene Specht (10 à 15), Kleine Karekiet (50), Kneu (1), Koekoek (3), Matkop (3), Sperwer (1), Torenavalk (2).

Deze selectie is niet limitatief. Het zijn vooral soorten die het open, uitgestrekte karakter met veel variatie in biotopen weergeven gekoppeld aan enige boskernen.

Overwinterende Watervogels:

Buitendijks

Op het buitendijkse traject worden naar Vlaamse normen hoge aantallen gehaald voor 3 soorten eenden. De gegevens van de winter 1998-99 tot 2002-2003 werden bekeken. Deze laatste winters geven ook de hoogste aantallen ooit weer! Deze aantallen hebben wel betrekking op beide Schelde-oeveren!

Krakeend: in elke winterhalfjaar werd de 1%-norm (300 ex.) van de Ramsarconventie regelmatig overschreden. Zeer regelmatig werden meer dan 1000 exemplaren geteld, éénmaal zelfs 2017 exemplaren (20-12-02).

Na de meest recente populatieschatting (2002) werd de 1%-norm opgetrokken tot 600 exemplaren. Dit wordt op dit traject dus ook nog vlot gehaald.

Wintertaling: jaarlijks zitten er enkele duizenden exemplaren langs dit traject. De maxima waren 5542 en 7170 exemplaren in de winter 2001-2002.

Tafeleend: de hoogste aantallen werden genoteerd in de winter 2001-2002 met 1558 ex. In november en 1788 ex. in december 2001.

Binnendijks

In het poldergebied zelf komen geen noemenswaardige aantallen watervogels voor. De Krakeend, die buitendijks in groot aantal aanwezig is, komt hier voor in aantallen van enkele tientallen tot iets over 200 exemplaren (1%-norm = 300 ex.).

Ook de Bergeend kan hier in aantallen tot 200 exemplaren voorkomen. Van Wintertaling, Bergeend en Kuifeend liggen de aantallen heel ver onder de 1%-norm.

4. Referenties

ROMÃO, C., (1999). Interpretation manual of European Union Habitats. Version EUR 15/2, European Commission DGXI, Brussels.

VANDEVOORDE, B., DE BECKER, P., & VAN DEN BERGH, E., 2002. Vegetatiekartering van de polder van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 2002.7, Brussel, 180 pp.

Bart Vandevoorde

Wetenschappelijk medewerker

Geert Spanoghe

Wetenschappelijk medewerker